

U 48/2024 vp

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle Euroopan unionin sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan välisen yhteistyötä ja tietojenvaihtoa kilpailuasioissa koskevan sopimuksen neuvottelemisesta

Perustuslain 96 §:n 2 momentin perusteella lähetetään eduskunnalle muistio Euroopan unionin sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan välisen yhteistyötä ja tietojenvaihtoa kilpailuasioissa koskevan sopimuksen neuvottelemisesta.

Helsingissä 28.11.2024

Työministeri Arto Satonen

Erityisasiantuntija Iiro Ihanamäki

28.11.2024

**EUROOPAN UNIONIN SEKÄ ISON-BRITANNIAN JA POHJOIS-IRLANNIN
YHDISTYNEEN KUNINGASKUNNAN VÄLISEN YHTEISTYÖTÄ JA
TIETOJENVAIHTOA KILPAILUASIOISSA KOSKEVAN SOPIMUKSEN
NEUVOTTELEMINEN**

1 Tausta

Komissio antoi 11.5.2021 neuvostolle suosituksen neuvoston päätökseksi luvan antamisesta komissiolle aloittaa neuvottelut yhteistyötä ja tietojenvaihtoa kilpailuasioissa koskevasta Euroopan unionin ja Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan (jäljempänä Yhdistynyt kuningaskunta tai UK) sopimuksesta.

Komission ehdotusta käsiteltiin neuvoston UK-työryhmässä 20.5.2021 ja kilpailutyöryhmässä 20.5.2021. Eduskunnalle toimitettiin asiasta E-kirje ([E 83/2021 vp](#)) 22.6.2021. UK-työryhmä pääsi yhteisymmärrykseen neuvoston päätöksen sekä tarkempien komissiolle annettujen neuvotteluohjeiden sisällöstä 10.5.2023. Neuvosto teki 7.6.2023 päätöksen komission valtuuttamisesta neuvottelemaan sopimuksesta.

Varsinaiset neuvottelut sopimuksesta aloitettiin UK:n kanssa vasta 22.5.2024, mutta tuolloin neuvotteluissa ei vielä saavutettu merkittävää edistystä. Asiaa käsiteltiin UK-työryhmässä 6.9.2024, jolloin työryhmälle kerrottiin UK:n toimittaneen vastaehdotuksensa sopimustekstille ja kannattavan sopimuksen tekemistä mahdollisimman pian. Komission ja UK:n välillä laadittu kompromissiteksti toimitettiin jäsenvaltioille 25.9.2024. Komissio ilmoitti teknisten neuvottelujen päättymisestä ja neuvottelutuloksen saavuttamisesta 29.10.2024.

2 Sopimuksen tavoite

Sopimuksen tavoitteena on parantaa EU:n ja UK:n kilpailulakien tehokasta täytäntöönpanoa edistämällä yhteistyötä ja koordinointia kilpailuasioissa EU:n ja jäsenvaltioiden kilpailuviranomaisten sekä UK:n kilpailuviranomaisen (Competition and Markets Authority, CMA) välillä. UK:n Euroopan unionista eroamisen jälkeen CMA ei ole enää mukana Euroopan kilpailuviranomaisten verkostossa (European Competition Network, ECN), jonka avulla Euroopan komissio ja jäsenvaltioiden kansalliset kilpailuviranomaiset tekevät tiivistä yhteistyötä kilpailuasioissa. Euroopan komissio ja jäsenvaltioiden kansalliset kilpailuviranomaiset eivät tämän vuoksi voi esimerkiksi vaihtaa luottamuksellisia tietoja UK:n kilpailuviranomaisten kanssa samalla tavalla kuin ennen UK:n eroamista Euroopan unionista.

EU:n keskeinen tavoite kauppaa- ja yhteistyösopimuksen¹ neuvotteluissa oli tasapuolisten toimintaedellytysten (level playing field) turvaaminen. EU katsoi, että sopimuksen mukainen kauppa ja investoinnit EU:n ja UK:n välillä edellyttävät ehtoja, joilla taataan tasapuoliset

¹ Euroopan unionin ja Euroopan atomienergiayhteisön sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan välinen kauppa- ja yhteistyösopimus, EUVL L 149, 30.4.2021. Saatavilla osoitteessa <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=CELEX%3A2021A0430%2801%29>

toimintaedellytykset osapuolten väliselle avoimelle ja terveelle kilpailulle. Kilpailupolitiikan osalta UK sitoutui säilyttämään kilpailulainsäädännön, joka sisältää määräyksiä kilpailua rajoittavista sopimuksista ja yhdenmukaistetuista menettelytavoista, määräävän markkina-aseman väärinkäytöstä sekä fuusiovalvonnasta.

EU:n ja UK:n kaupp- ja yhteistyösopimuksen kilpailua koskevassa luvussa ei kuitenkaan käynnistetä Euroopan kilpailuviranomaisten verkostossa tapahtuvaa yhteistyötä vastaavaa tiivistä yhteistyötä. Sopimuksen 361 artiklassa todetaan kuitenkin nimenomaisesti mahdollisuus tehdä erillinen sopimus, joka mahdollistaa tällaisen tiiviin yhteistyön. Ehdotettu sopimus olisi luonteeltaan EU:n ja UK:n kaupp- ja yhteistyösopimusta täydentävä sopimus, joka tulisi erottamattomaksi osaksi kaupp- ja yhteistyösopimuksella säänneltyjen kahdenvälisten suhteiden kokonaisuutta, kuten yhteistä hallintorakennetta. Erillinen sopimus mahdollistaisi yhteistyön yritysten välisten kilpailunrajoitusten ja määräävän markkina-aseman väärinkäyttöä koskevien epäilyjen sekä yrityskauppavalvonnan osalta.

Komission 11.5.2021 neuvostolle antaman suosituksen mukaan UK:n maantieteellinen sijainti ja vahvat taloudelliset siteet Euroopan unioniin kuitenkin johtavat rinnakkaisiin kilpailuoikeudellisiin tapauksiin EU:n ja UK:n välillä. UK:n EU-jäsenyyden aikana UK:n kilpailuviranomainen on ollut yksi jäsenvaltioiden väliseen kauppaan vaikuttavia kilpailunrajoituksia eniten selvittäneistä viranomaisista. Vuosina 2017–2019 UK:n kilpailuviranomainen oli yksi kolmesta eniten kilpailunvastaisia menettelyjä tutkineista kansallisista kilpailuviranomaisista.

Koska sekä Euroopan komissio että jäsenvaltioiden kansalliset kilpailuviranomaiset soveltavat EU:n kilpailusääntöjä, on tärkeää, että kaikki asianomaiset kilpailuviranomaiset voivat tehdä keskenään yhteistyötä. Tämän vuoksi sopimuksessa mahdollistetaan sekä Euroopan komission ja UK:n kilpailuviranomaisen välinen yhteistyö että jäsenvaltioiden kansallisten kilpailuviranomaisten ja UK:n kilpailuviranomaisen välinen yhteistyö. Sopimukseen sisältyy määräyksiä myös tietosuojasta, puolustautumisoikeuksista sekä liikesalaisuuksien ja muiden luottamuksellisten tietojen suojaamisesta.

Euroopan komissio tarvitsee nimenomaisen luvan, jotta se voi siirtää lainmukaisesti suojattuja tietoja UK:n kilpailuviranomaisille. Ei-sitovat instrumentit, kuten hallinnollinen yhteisymmärryspöytäkirja, eivät riittäisi oikeuttamaan neuvoston asetuksen (EY) N:o 1/2003 28 artiklan ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 139/2004 17 artiklan salassapitosäännösten noudattamatta jättämistä. Sitova yhteisymmärrys luottamuksellisten tietojen siirron mahdollistavasta yhteistyöstä voidaan saavuttaa vain virallisella kansainvälisellä sopimuksella.

3 Sopimuksen pääasiallinen sisältö

Sopimuksen tarkoitus ja määritelmät

Sopimuksen 1 artiklan mukaan sopimuksen tarkoituksena on edistää unionin ja unionin jäsenvaltioiden sekä Yhdistyneen kuningaskunnan kilpailuviranomaisten välistä yhteistyötä ja koordinointia kilpailuasioissa unionin ja Yhdistyneen kuningaskunnan kilpailulainsäädännön tehokkaan täytäntöönpanon tehostamiseksi.

Sopimuksen määritelmiä koskevan 2 artiklan mukaan ”kilpailuviranomaisella” tarkoitetaan EU:n osalta Euroopan komissiota sekä sopimuksen liitteessä lueteltuja jäsenvaltioiden kilpailuviranomaisia niiden hoitaessa EU:n kilpailusääntelyn mukaisia tehtäviä. Suomen osalta liitteessä mainitaan Kilpailu- ja kuluttajavirasto. UK:n osalta kilpailuviranomaisella

tarkoitetaan UK:n kilpailuviranomaista CMA:ta sen hoitaessa UK:n kilpailulakien mukaisia tehtäviä.

Kilpailusääntelyllä tarkoitetaan EU:n osalta Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) artikloita 101, 102 ja 106, neuvoston asetusta (EY) N:o 139/2004 yrityskeskittymien valvonnasta (ns. sulautuma-asetus) sekä näihin liittyvää täydentävää sääntelyä taikka ne korvaavaa sääntelyä. UK:n osalta kilpailusääntelyllä tarkoitetaan 2 artiklan 1 kohdan b alakohdan kohdassa (ii) olevassa luettelossa mainittuja säännöksiä. Sopimuksessa ”kansallisilla laeilla ja säännöksillä” (*domestic laws and regulations*) tarkoitetaan EU:n osalta sekä EU:n että kaikkien sen jäsenvaltioiden lakeja ja säännöksiä sekä oikeuskäytäntöä.

Sopimuksen määräykset koskevat ainoastaan UK:n ja Euroopan komission tai UK:n ja EU:n jäsenvaltioiden kansallisten kilpailuviranomaisten välistä yhteistyötä ja koordinaatiota eivätkä ne sovellu EU:n jäsenvaltioiden ja komission väliseen yhteistyöhön.

Yhteistyön muodot

Artiklan 3 mukaan kilpailuviranomaisten on ilmoitettava toisilleen sellaisista täytäntöönpanotoimistaan, joiden ilmoitettava kilpailuviranomainen arvioi voivan vaikuttaa toisen osapuolen tärkeisiin etuihin. Ilmoitus tulee tehdä ripeästi ensimmäisen täytäntöönpanotoimen julkaisemisen jälkeen.

Artiklan 4 mukaan kilpailuviranomaiset voivat sopia täytäntöönpanotoimiensa koordinoimisesta tutkiessaan samaa tai toisiinsa liittyviä menettelyjä. Koordinointi voi liittyä esimerkiksi yritysten tai luonnollisten henkilöiden vapaaehtoiseen tietojen luovuttamiseen. Artiklassa tarkoitettuun koordinaatioon osallistunut kilpailuviranomainen voi missä tahansa vaiheessa ilmoittaa rajoittavansa koordinointia tai vetäytyvänsä siitä.

Artikla 5 velvoittaa kilpailuviranomaiset niihin sovellettavien kansallisten lakien ja määräysten puitteissa ja omien tärkeiden etujensa edellyttämässä laajuudessa ottamaan huolellisesti huomioon toistensa tärkeät edut valvontatoimintansa kaikissa vaiheissa. Jos vaikuttaa siltä, että mikä tahansa kilpailuviranomaisten täytäntöönpanotoimista voi vaikuttaa haitallisesti jonkin muun kilpailuviranomaisen tärkeisiin etuihin, kunkin asianomaisten kilpailuviranomaisen on kaikin kohtuullisin keinoin pyrittävä saavuttamaan asianomaisten kilpailuviranomaisten tärkeiden etujen kannalta asianmukainen lopputulema.

Artiklassa 6 säädetään kilpailuviranomaisten välisestä tietojenvaihdosta. Kilpailuviranomaiset voivat vaihtaa tietoja keskenään, jos tietojenvaihto on sovellettavien kansallisten lakien ja asetusten mukaan sallittua, mukaan lukien luottamuksellisuutta ja tietosuojaa koskevat lait ja asetukset. Jos kilpailuviranomaiset toteuttavat samaan tai toisiinsa liittyviin taikka yhteistä etua koskeviin asioihin liittyviä täytäntöönpanotoimia, kyseisten kilpailuviranomaisten on jonkin niistä esittämän pyynnön johdosta harkittava mahdollisuuksien mukaan ja omien tärkeiden etujensa ja kohtuudella saatavilla olevien voimavarojensa mukaisesti sen selvittämistä, suostuuko tunnistettavissa oleva oikeushenkilö tai luonnollinen henkilö, joka on antanut luottamuksellisia tietoja täytäntöönpanotoimien yhteydessä, kirjallisesti tällaisten tietojen jakamiseen kilpailuviranomaisten kesken. Kilpailuviranomaisten ei tarvitse pyytää tällaista suostumusta siltä osin kuin tällainen tietojen vaihto ilman suostumusta on sallittua sovellettavissa kansallisissa laeissa ja asetuksissa.

Sopimuksen nojalla vaihdetut tiedot ja se, että tietojenvaihtopyyntö on lähetetty, vastaanotettu tai siihen on vastattu, sekä tämän sopimuksen mukainen yhteistyö voidaan paljastaa unionin kilpailuviranomaisten kesken tai UK:n kilpailuviranomaisten kesken siltä osin kuin tietojen

luovuttaminen on sallittua kansallisten lakien ja asetusten mukaisesti. Euroopan komissio voi myös luovuttaa UK:n kilpailuviranomaisen sopimuksen nojalla toimittamia tietoja EFTA:n valvontaviranomaiselle valvontaviranomaisten yhteistyötä koskevan Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen pöytäkirjassa 23 olevien tiedonantovelvollisuuksiensa täyttämiseksi.

Sopimuksen nojalla vaihdettuja tietoja ei saa luovuttaa edelleen muille kansallisille viranomaisille eikä kolmansien maiden kilpailuviranomaisille, paitsi jos tiedot alun perin luovuttanut kilpailuviranomainen on antanut kirjallisen ennakkohyväksyntänsä tietojen luovuttamiselle. Sopimuksen nojalla vaihdettuja tietoja ei saa luovuttaa edelleen sellaiselle kolmannen maan viranomaiselle, joka ei ole kilpailuviranomainen.

Sopimuksen johdosta yhdelläkään kilpailuviranomaisella ei kuitenkaan ole velvollisuutta osallistua tietojenvaihtoon. Jollei sovellettavasta kansallisesta lainsäädännöstä muuta johdu, niillä on edelleen harkintavaltaa vaihdettavien tietojen valinnassa. Sopimuksen nojalla saa luovuttaa henkilötietoja vain, jos sekä luovuttavat että vastaanottavat kilpailuviranomaiset ovat selvittäneet, selvittävät tai aikovat selvittää sitä asiaa, jota varten henkilötiedot on alun perin hankittu.

Tietojen käsittelyä koskevat määräykset

Sopimuksen nojalla luovutettujen tietojen käyttöä käsitellään tarkemmin artiklassa 7. Artiklan 1 kohdan mukaan vaihdettuja tietoja saa käyttää ainoastaan osapuolten kilpailulainsäädäntöjen täytäntöönpanoon. Artiklan 2 kohdan mukaan 1 kohdassa mainittu ei estä edellä 6 artiklassa kuvatun kirjallisen ennakkohyväksynnän mukaisesti vaihdettujen tietojen käyttöä. Euroopan komission EFTA:n valvontaviranomaiselle sopimuksen mukaisesti toimittamia muita kuin julkisesti saatavilla olevia tietoja ei saa käyttää muuhun tarkoitukseen kuin Euroopan komissio harjoittamaan unionin kilpailulainsäädännön täytäntöönpanoon. Artiklan 1 kohta ei estä kilpailuviranomaisia käyttämästä sopimuksen nojalla vaihdettuja tietoja muihin tarkoituksiin, jos käyttö on tiedot luovuttavan kilpailuviranomaisen suostumuksen mukaista.

Vastaanottavat kilpailuviranomaiset voivat käyttää sopimuksen nojalla vaihdettuja tietoja todisteena ainoastaan kilpailulainsäädännön soveltamiseksi siihen asiakokonaisuuteen, mitä varten tiedot luovuttaneet kilpailuviranomaiset ovat tiedot alun perin hankkineet.

Sopimuksen mukaisesti vaihdettuja tietoja saa käyttää todisteena seuraamusten määräämiseksi luonnollisille henkilöille vain, jos:

- a)** tiedot alun perin keränneen kilpailuviranomaisen soveltamassa lainsäädännössä säädetään vastaavanlaisista seuraamuksista kilpailulainsäädännön rikkomisen johdosta, tai jos tällaista lainsäädäntöä ei ole,
- b)** tiedot on alun perin kerätty siten, että kunnioitetaan samaa luonnollisten henkilöiden puolustautumisoikeuksien suojan tasoa kuin tiedot vastaanottavan viranomaisen säännöissä määrätään. Tällöin vastaanottava viranomainen ei kuitenkaan voi käyttää vaihdettuja tietoja vapausrangaistusten määräämiseen.

Tiedot luovuttavat kilpailuviranomaiset voivat tarkentaa ehtoja, joiden mukaisesti vaihdettuja tietoja voidaan käyttää. Vastaanottavat kilpailuviranomaiset eivät saa käyttää näitä tietoja kyseisten ehtojen vastaisesti ilman luovuttavien kilpailuviranomaisten nimenomaista kirjallista ennakkosuostumusta.

Artiklassa 8 määrätään tietojen luottamuksellisuudesta. Artiklan mukaan kilpailuviranomaisten on säilytettävä sopimuksen mukaisesti vaihdettujen ei-julkisten tietojen luottamuksellisuus, mukaan lukien tietojenvaihtoa koskeva pyyntö, jollei toisin sovita. Jos vastaanottavien kilpailuviranomaisten kansalliset lait tai asetukset mahdollistavat tietojen paljastamisen (*disclosure*) taikka edellyttävät tietojen paljastamista, vastaanottavan kilpailuviranomaisen on viipymättä ilmoitettava asiasta tiedot luovuttaneelle kilpailuviranomaiselle. Kyseisten kilpailuviranomaisten on tiiviissä yhteistyössä ryhdyttävä toimenpiteisiin rajoittaakseen sopimuksen nojalla vaihdettujen tietojen paljastamisen siihen, mikä on tarpeen lakisääteisen velvoitteen täyttämiseksi. Artiklan määräykset eivät estä tietojen ilmaisemista, jos tiedot on aikaisemmin ilmaistu yleisölle olosuhteissa, jotka eivät ole sopimuksen määräysten vastaisia.

Artiklan 9 mukaan tiedot vastaanottavien kilpailuviranomaisten on ilmoitettava viipymättä tietoja luovuttaneille kilpailuviranomaisille saatuaan tiedon siitä, että vaihdettuja tietoja on vahingossa käytetty tai luovutettu sopimuksen määräysten vastaisesti. Tietojenvaihtoon osallistuvien kilpailuviranomaisten on viipymättä toteutettava asianmukaiset toimenpiteet tällaisesta käytöstä tai tietojen luovuttamisesta aiheutuvien haittojen minimoimiseksi.

Sopimuksen nojalla vaihdettujen tietojen käsittelyyn liittyy myös loppusäännökset sisältävän 14 artiklan 6 kohta. Kyseisen kohdan mukaan siinä tilanteessa, että sopimus irtisanottaisiin, tulee sopimuksen nojalla vaihdetut tiedot edelleen suojata 6–9 artikloiden mukaisesti.

Muut määräykset

Artiklassa 10 todetaan Euroopan komissio sekä UK:n kilpailuviranomainen voivan tarvittaessa käydä vuoropuhelua sopimukseen liittyvistä teknisistä kysymyksistä. Vuoropuheluun voidaan myös ottaa mukaan mikä tahansa sopimuksen liitteessä lueteltu kansallinen kilpailuviranomainen.

Artiklassa 11 määrätään sopimuksen uudelleentarkastelusta. Artiklan mukaan osapuolet suorittavat yhdessä sopimuksen täytäntöönpanoa koskevan tarkastelun kahden vuoden kuluessa sopimuksen voimaantulosta kehittääkseen edelleen yhteistyötään. Tarkastelun käynnistäminen edellyttää jommankumman osapuolen esittämää pyyntöä.

Artikla 12 koskee sopimuksen suhdetta voimassa olevaan lainsäädäntöön. Artiklan mukaan sopimuksen määräykset eivät velvoita kilpailuviranomaisia ryhtymään toimiin, jotka ovat ristiriidassa kansallisten lakien ja määräysten kanssa tai edellyttävät niiden muuttamista, eivätkä estä kilpailuviranomaisia toteuttamasta kansallisten lakien ja määräysten edellyttämiä toimia.

Artiklan 13 mukaan sopimuksen mukainen viestintä voidaan toteuttaa yksinkertaisin keinoin, kuten sähköpostitse. Tämä ei vaikuta kilpailuviranomaisten mahdollisuuteen sopia toisin eikä mahdolliseen tarpeeseen käyttää suojattuja keinoja tietojen vaihtoon. Artiklan 11 mukaista sopimuksen uudelleentarkastelua koskevat pyynnöt on esitettävä kirjallisesti hyödyntäen osapuolten välisiä diplomaattisia kanavia.

Artikla 14 sisältää loppusäännökset. Kohdan 1 mukaan kummankin sopimuksen osapuolen tulee hyväksyä sopimus omien menettelyjensä mukaisesti ja osapuolten on ilmoitettava toisilleen kyseisten menettelyjen saattamisesta päätökseen.

Kohdassa 2 määrätään sopimuksen voimaantulosta. Sopimus tulee voimaan ensimmäisenä päivänä sitä kuukautta, joka tulee toisena laskettuna kuukaudesta, jonka aikana viimeinen 1 kohdassa tarkoitettu ilmoitus on tehty.

Kohdan 3 nojalla sopimus on voimassa 60 päivää siitä päivästä, jona jompikumpi osapuoli on kirjallisesti ilmoittanut toiselle osapuolelle haluavansa irtisanoa sopimuksen.

Kohdan 4 mukaan sopimus ei kuulu kauppa- ja yhteistyösopimuksen kuudennen osan (Riitojenratkaisu ja horisontaaliset määräykset) I osaston (Riitojenratkaisu) soveltamisalaan.

Kohdan 5 mukaan kauppa- ja yhteistyösopimuksen 779 artiklan mukaan sopimus irtisanoetaan kauppa- ja yhteistyösopimuksen päättyessä.

Kohdan 6 nojalla sopimuksen irtisanomisen jälkeen kaikki sopimuksen mukaisesti vaihdetut tiedot on edelleen suojattava sopimuksen 6–9 artiklassa määrätyn suojan ja suojatoimien mukaisesti.

4 Sopimuksen oikeusperusta ja suhde suhteellisuus- ja toissijaisuusperiaatteisiin

Oikeusperusta

Sopimusta neuvotellaan unionin puolesta SEUT 218 artiklan mukaisessa menettelyssä. Menettelyllinen oikeusperusta neuvottelumandaatin ja neuvotteluohjeiden antamiseksi on SEUT 218 artiklan 3 ja 4 kohta. Menettelyllinen oikeusperusta sopimuksen allekirjoittamiseksi on SEUT 218 artiklan 5 kohta ja sopimuksen tekemiseksi SEUT 218 artiklan 6 kohta.

Aineellinen oikeusperusta voidaan määritellä tarkasti vasta lopullisen sopimustekstin pohjalta neuvoston käsitellessä komission ehdotusta neuvoston päätökseksi antaa lupa sopimuksen allekirjoittamiseksi. EU:n tekemien kilpailualan kansainvälisten yhteistyösopimusten oikeusperustana on yleensä käytetty SEUT 103 ja 352 artikloja. SEUT 101 ja 102 artiklan mukaisten kilpailusääntöjen täytäntöönpanon oikeusperusta on SEUT 103 artikla. Sopimus kattaa myös yhteistyön yrityskeskittymiä koskevassa tutkinnassa ja yrityskeskittymien valvonnasta, josta annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 139/2004 oikeusperusta on SEUT 352 artikla. Näitä oikeusperustoja käytettiin myös neuvoston päätöksessä, jolla annettiin lupa neuvottelujen aloittamiseen. Näiden oikeusperustojen yhdistäminen, jonka valtioneuvosto voi hyväksyä, johtaisi siihen, että neuvosto tekisi päätöksensä yksimielisesti ja sopimuksen tekeminen edellyttäisi Euroopan parlamentin hyväksyntää.

Toissijaisuusperiaate

Sopimus liittyy sisämarkkinoiden toimintaa varten tarvittaviin kilpailusääntöihin. SEUT 3 artiklan 1 kohdan b alakohdan mukaan sisämarkkinoiden toimintaa varten tarvittavien kilpailusääntöjen vahvistaminen kuuluu Euroopan unionin yksinomaiseen toimivaltaan, minkä vuoksi toissijaisuusperiaatetta ei sovelleta.

Suhteellisuusperiaate

Sopimuksessa ei mennä pidemmälle kuin on tarpeen, jotta voidaan saavuttaa tavoitteena oleva tiiviimpi yhteistyö Euroopan komission ja kansallisten kilpailuviranomaisten sekä Yhdistyneen kuningaskunnan kilpailuviranomaisten välillä. Toimittaessaan luottamuksellisia tietoja kolmannen maan viranomaiselle Euroopan komissio tarvitsee nimenomaisen luvan jättää noudattamatta neuvoston asetuksen (EY) N:o 1/2003 28 artiklan ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 139/2004 17 artiklan säännöksiä, jotka koskevat salassapitovelvollisuutta. Tämä lupa sekä Euroopan komission ja Yhdistyneen kuningaskunnan kilpailuviranomaisten välistä

tietojenvaihtoa koskevien kriteerien määrittely voidaan toteuttaa ainoastaan Euroopan unionin ja Yhdistyneen kuningaskunnan välisellä kansainvälisellä sopimuksella.

Sopimuksella säännellään Euroopan komission ja kansallisten kilpailuviranomaisten yhteistyötä Yhdistyneen kuningaskunnan kilpailuviranomaisten kanssa. Se koskee tapauksia, joissa unionin puolella sovelletaan SEUT 101 ja 102 artiklaa joko yksinomaan tai rinnakkain jäsenvaltion kansallisen kilpailulainsäädännön kanssa taikka neuvoston asetusta (EY) N:o 139/2004. Jos kansallisia kilpailuviranomaisia ei otettaisi mukaan sopimuksen soveltamisalaan, kunkin jäsenvaltion olisi tehtävä erillinen sopimus Yhdistyneen kuningaskunnan kanssa yhteistyömahdollisuuksien aikaansaamiseksi Yhdistyneen kuningaskunnan kilpailuviranomaisten kanssa. Tämän vuoksi sopimuksen voidaan katsoa olevan oikeasuhteinen ja tehokas ratkaisu, joka mahdollistaa kaikkien asianomaisten kilpailuviranomaisten yhteistyön.

5 Sopimuksen vaikutukset

Taloudelliset vaikutukset

Sopimus mahdollistaa Euroopan komission ja kansallisten kilpailuviranomaisten tiiviin yhteistyön UK:n kilpailuviranomaisen CMA:n kanssa. Sopimuksella ei arvioida olevan suoria taloudellisia vaikutuksia, sillä se ei velvoita Euroopan komissiota, EU:n jäsenvaltioiden kilpailuviranomaisia taikka UK:n kilpailuviranomaista tekemään yhteistyötä, vaan se tarjoaa ainoastaan mahdollisuuden siihen.

Komission 11.5.2021 antaman ehdotuksen perusteluosassa on arvioitu sopimuksen mahdollisia vaikutuksia. Komission esittämän arvion mukaan EU:n kuluttajiin kohdistuvat vaikutukset ovat todennäköisesti myönteiset, sillä kilpailuviranomaisten yhteistyö parantaa mahdollisuuksia havaita ja puuttua kilpailusääntöjen rikkomisiin sekä kilpailun toimivuuden kannalta haitallisiin yrityskauppihin. Tämä puolestaan nopeuttaa asioiden ratkaisua ja lisää pelotevaikutusta. Komission arvion mukaan myös eurooppalaisten yritysten voidaan katsoa hyötывän sopimuksesta, jolla varmistetaan yhdenmukaisemmat kilpailusäännöt ja eri kilpailuviranomaisten soveltamiskäytäntöjen koordinointi.

Komission arvion mukaan tehokkaamman kilpailulainsäädännön täytäntöönpanon valvonnan tulokset voivat vaikuttaa myönteisesti myös muihin politiikan aloihin. Jos esimerkiksi markkinat ovat avoimemmat ja kilpailukykyisemmät, yritykset kilpailevat vapaammin omilla ansioillaan, mikä voi edistää työpaikkojen luomista. Lisäksi kilpailu edistää innovointia, joka voi synnyttää ympäristöystävällisempää teknologiaa. Kilpailun ansiosta kuluttajilla on myös enemmän valinnanvaraa edullisemmin hinnoin. Alhaisemmat hinnat voivat puolestaan helpottaa vihreiden investointien tekemistä.

Vaikutukset viranomaisiin

Sopimuksen vaikutukset kohdistuvat pääasiallisesti Euroopan komissioon, UK:n kilpailuviranomaiseen CMA:han sekä EU:n jäsenvaltioiden kansallisiin kilpailuviranomaisiin. Sopimuksen johdosta kilpailuviranomaiset voivat vaihtaa keskenään tietoja sekä koordinoida täytäntöönpanotoimiaan UK:n EU-erosta huolimatta.

6 Sopimuksen suhde Suomen lainsäädäntöön, perustuslakiin sekä perus- ja ihmisoikeuksiin

Sopimus tulee valtioneuvoston arvion mukaan sisältämään ainoastaan EU:n yksinomaiseen toimivaltaan kuuluvia määräyksiä, ja siten se on tarkoitus tehdä ns. unionisopimuksena.

Sopimuksen tietojenvaihtoa koskevan 6 artiklan 1 kohdan mukaan kilpailuviranomaiset voivat vaihtaa tietoja keskenään, jos tietojenvaihto sallitaan viranomaisiin sovellettavissa laeissa ja asetuksissa, mukaan lukien tietojen luottamuksellisuutta ja tietosuojaa koskevat lait ja asetukset. Artiklan 5 kohdassa todetaan, ettei kilpailuviranomaisilla kuitenkaan ole velvollisuutta vaihtaa tietoja keskenään ja sopimuksen 12 artiklan mukaan kilpailuviranomaiset eivät ole velvollisia toteuttamaan sopimuksen perusteella mitään toimenpiteitä, jotka olisivat vastoin kilpailuviranomaisiin sovellettavia kansallisia lakeja tai säännöksiä. Koska sopimus ei sisällä määräyksiä, jotka mahdollistaisivat salassa pidettävien tietojen vaihtamisen kilpailuviranomaisten välillä, määräytyy KKV:n mahdollisuus salassa pidettävien tietojen luovuttamiseen CMA:lle KKV:a koskevien kansallisten säännösten nojalla.

KKV:n toimivallasta luovuttaa salassa pidettäviä asiakirjoja toisen maan kilpailuviranomaiselle säädetään kilpailulain (948/2011) 40 §:ssä:

40 §

Asiakirjan luovuttaminen toisen maan kilpailuviranomaiselle

Kilpailu- ja kuluttajaviraston hallussa olevan salassa pidettävän asiakirjan luovuttamisesta ulkomaiselle kilpailuviranomaiselle säädetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 30 §:ssä.

Sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi luovuttaa hallussaan olevan salassa pidettävän asiakirjan toiselle pohjoismaiselle kilpailuviranomaiselle yhteistyöstä kilpailuasioissa tehdyn pohjoismaisen sopimuksen määräysten mukaisesti.

Kilpailu- ja kuluttajavirastolla on oikeus vaihtaa tietoja toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen kanssa ja näitä tietoja voidaan käyttää todisteina perustamissopimuksen 81 ja 82 artiklassa vahvistettujen kilpailusääntöjen täytäntöönpanosta annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1/2003 12 artiklan mukaisia takeita soveltaen.

Kilpailulain 40 §:n 1 momentissa viitatus viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999, julkisuuslaki) 30 §:n mukaan

30 §

Salassa pidettävien tietojen antaminen ulkomaan viranomaiselle ja kansainväliselle toimielimelle

Sen lisäksi, mitä laissa erikseen säädetään, viranomainen voi antaa salassa pidettävästä asiakirjasta tiedon ulkomaan viranomaiselle tai kansainväliselle toimielimelle, jos ulkomaan ja Suomen viranomaisen välisestä yhteistyöstä määrätään Suomea sitovassa kansainvälisessä sopimuksessa tai säädetään Suomea velvoittavassa säädöksessä ja tieto asiakirjasta voitaisiin tämän lain mukaan antaa yhteistyötä Suomessa hoitavalle viranomaiselle.

Yhteistyötä ja tietojenvaihtoa kilpailuasioissa koskeva Euroopan unionin ja UK:n välinen sopimus on luonteeltaan julkisuuslain 30 §:ssä tarkoitettu Suomea sitova kansainvälinen sopimus, mutta sopimus ei kuitenkaan sisällä määräyksiä, jotka mahdollistaisivat salassa pidettävien tietojen vaihtamisen kilpailuviranomaisten välillä. KKV:n mahdollisuus luovuttaa salassa pidettäviä tietoja CMA:lle määräytyy tämän vuoksi kansallisen sääntelyn nojalla.

Julkisuuslain 26 §:ssä säädetään yleisistä perusteista salassa pidettävän tiedon antamiseen. Pykälän 1 momentin mukaan viranomainen voi antaa salassa pidettävästi viranomaisen asiakirjasta tiedon, jos:

- 1) tiedon antamisesta tai oikeudesta tiedon saamiseen on laissa erikseen nimenomaisesti säädetty, tai
- 2) se, jonka etujen suojaamiseksi salassapitovelvollisuus on säädetty, antaa siihen suostumuksensa.

Suostumukseen perustuvasta salassa pidettävien tietojen luovuttamisesta säädetään myös julkisuuslain 29 §:ssä, joka koskee salassa pidettävien tietojen antamista toiselle viranomaiselle. Pykälän 1 momentin mukaan viranomainen voi antaa toiselle viranomaiselle tiedon salassa pidettävästä asiakirjasta, jos

- 1) tiedon antamisesta tai oikeudesta tiedon saamiseen on laissa erikseen nimenomaisesti säädetty;
- 2) se, jonka etujen suojaamiseksi salassapitovelvollisuus on säädetty, antaa siihen suostumuksensa;
- 3) asiakirja on tarpeen käsiteltäessä ennakkotietoa, ennakkoratkaisua, viranomaisen päätöksestä tehtyä muutoksenhakua taikka toimenpiteestä tehdyn kantelun tai alistusasian taikka kansainväliselle lainkäyttö- tai tutkintaelimelle tehdyn valituksen käsittelemiseksi;
- 4) tieto on tarpeen viranomaiseen kohdistuvan yksittäisen valvonta- tai tarkastustehtävän suorittamiseksi.

Suostumukseen perustuva tietojenvaihto mainitaan myös sopimuksen määräyksissä. Sopimuksen 6 artiklan 2 kohdan mukaan niissä tilanteissa, joissa kilpailuviranomaiset toteuttavat samaan tai toisiinsa liittyviin taikka yhteistä etua koskeviin asioihin liittyviä täytäntöönpanotoimia, kyseisten kilpailuviranomaisten on jonkin niistä esittämän pyynnön johdosta harkittava mahdollisuuksien mukaan ja omien tärkeiden etujensa ja kohtuudella saatavilla olevien voimavarojensa mukaisesti sen selvittämistä, suostuuko tunnistettavissa oleva oikeushenkilö tai luonnollinen henkilö, joka on antanut luottamuksellisia tietoja täytäntöönpanotoimien yhteydessä, antamaan kirjallisen suostumuksen kyseisten tietojen jakamiseen kilpailuviranomaisten kesken. Kilpailuviranomaisten ei tarvitse pyytää tällaista suostumusta silloin, jos salassa pidettävien tietojen vaihto ilman suostumusta on mahdollista kansallisen sääntelyn nojalla.

Edellä kuvattujen kilpailu- ja julkisuuslakien sääntelyiden johdosta KKV voisi luovuttaa salassa pidettäviä tietoja CMA:lle ainakin niissä tilanteissa, joissa se, jonka etujen suojaamiseksi salassapitovelvollisuus on säädetty, antaa siihen suostumuksensa. KKV:n arvioiden mukaan suurin osa CMA:n kanssa tehtävästä yhteistyöstä koskee yrityskauppavalvontaa ja suostumukseen perustuva tietojenvaihto olisi riittävää yhteistyön toimivuuden varmistamiseksi niiden osalta, sillä yrityskauppojen osapuolilla on selvä intressi edistää yrityskauppavalvontaan liittyvän prosessin valmistumista. Sen sijaan voidaan pitää jossain määrin epävarmana, saataisiinko tarvittavaa suostumusta esimerkiksi kartellitapauksia koskevan kilpailuviranomaisten yhteistyön mahdollistamiseksi, sillä kartelliin osallistumisesta epäillyillä yrityksillä ei ole vastaavaa intressiä edistää kilpailuviranomaisten selvitystoimia.

Sopimukseen perustuva komission ja CMA:n sekä jäsenvaltioiden kansallisten kilpailuviranomaisten ja CMA:n välinen yhteistyö tarkoittaa käytännössä tietojenvaihdon mahdollistamista. Sopimuksen 6 artiklan nojalla kilpailuviranomaiset voivat vaihtaa tietoja keskenään, jos tietojenvaihto sallitaan viranomaisiin sovellettavissa laeissa ja asetuksissa, mukaan lukien tietojen luottamuksellisuutta ja tietosuojaa koskevat lait ja asetukset. Sopimuksen 12 artiklassa puolestaan korostetaan, ettei sopimus edellytä kilpailuviranomaisia tekemään mitään, joka olisi vastoin niihin sovellettavia kansallisia lakeja tai asetuksia eikä sopimus edellytä muutoksia kansallisiin sääntelyihin.

Edellä mainittujen sopimuksen 6 ja 12 artikloiden määräysten johdosta KKV:n toimivalta luovuttaa salassa pidettäviä tietoja määräytyy siten voimassa olevan kansallisen sääntelyn nojalla eikä sopimus edellytä voimassa olevan kansallisen sääntelyn muuttamista tai täydentämistä. Sopimuksen määräykset eivät näin ollen ole ongelmallisia perustuslain kannalta.

7 Ahvenanmaan toimivalta

Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 27 §:n 1 momentin 10 kohdan mukaan kilpailun edistämistä koskevat asiat kuuluvat valtakunnan lainsäädäntövaltaan.

8 Sopimuksen käsittely Euroopan unionin toimielimissä ja muiden jäsenvaltioiden kannat

Komissio antoi 11.5.2021 neuvostolle suosituksen neuvoston päätökseksi luvan antamisesta komissiolle aloittaa neuvottelut sopimuksesta. Neuvosto pääsi UK-työryhmässä yhteisymmärrykseen neuvotteluiden aloittamista koskevan päätöksen sekä tarkempien neuvotteluohjeiden sisällöstä 10.5.2023. Neuvosto teki 7.6.2023 päätöksen komission valtuuttamisesta neuvottelemaan sopimuksesta.

Komission ja UK:n välillä neuvoteltu luonnos kompromissitekstiksi toimitettiin jäsenvaltioille 25.9.2024. Neuvostokäsittelyn aikataulusta ei ole tarkempaa tietoa eikä komissio ole vielä antanut neuvostolle ehdotustaan päätöksiksi sopimuksen allekirjoittamisesta ja tekemisestä.

Euroopan parlamentti on pidetty informoituna SEUT 218 artiklan 10 kohdan mukaisesti. Sopimuksen tekeminen edellyttää Euroopan parlamentin hyväksyntää. Käsittelyaikataulu ei ole vielä tiedossa.

Muiden jäsenvaltioiden virallisia kantoja 25.9.2024 toimitettuun sopimusluonnokseen ei ole vielä tiedossa. Yleisesti jäsenvaltiot ovat suhtautuneet asiaan myönteisesti ja pitäneet UK:n kanssa tehtävää sopimusta tarpeellisena.

9 Sopimuksen kansallinen käsittely

Työ- ja elinkeinoministeriö on valmistellut asiaa yhteistyössä ulkoministeriön kanssa. Julkisuuslain salassa pidettävien tietojen luovuttamista koskevien säännösten tulkinnan osalta on oltu yhteydessä oikeusministeriöön. U-kirjelmää on käsitelty kilpailu-, valtiontuki- ja hankinta-asioita käsittelevän EU12-jaoston kirjallisessa menettelyssä 7.–13.11.2024.

Sopimuksen neuvottelemiseksi tarvittavan neuvottelumandaatin antamista koskevasta komission ehdotuksesta toimitettiin eduskunnalle E-kirje 22.6.2021 ([E 83/2021 vp](#)). Eduskunnan talousvaliokunta päätti 8.9.2021, ettei asian johdosta ryhdytä toimenpiteisiin.

10 Sopimuksen allekirjoittaminen, väliaikainen soveltaminen ja voimaantulo

Neuvottelujen ollessa kesken allekirjoittamisen ajankohdasta ei ole vielä tietoa.

Tämänhetkisen sopimusluonnoksen 14 artiklan mukaan sopimus tulee voimaan ensimmäisenä päivänä sitä kuukautta, joka tulee toisena laskettuna kuukaudesta, jonka aikana viimeinen ilmoitus sopimuksen kummankin osapuolen omien hyväksymismenettelyiden saattamisesta päätökseen on tehty.

11 Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto kannattaa yhteistyötä ja tietojenvaihtoa kilpailuasioissa koskevan Euroopan unionin sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan välisen sopimuksen tekemistä.

Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että sisämarkkinoiden kilpailun toimivuuden varmistamiseksi mahdollistetaan sopimuksessa tarkoitettu yhteistyö Euroopan komission ja CMA:n sekä jäsenvaltioiden kilpailuviranomaisten ja CMA:n välillä.